

Ženski sud - feministički pristup pravdi

Izveštaj januar 2016. avgust 2016. godine

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnornom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnornombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Žene u crnom su tokom svih pet godina bile nositeljke programskih aktivnosti Ženskog suda.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), Fondacija 'Cure', Sarajevo, neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Savet za ravnopravnost polova, Skopje, Makedonija), dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

U ovom izveštajnom periodu navedimo aktivnosti Žena u crnom kao i drugih organizacija koje učestvuju u nastavku procesa ŽS:

I Feministička etika brige - podrška svedokinjama

Regionalni susreti svedokinja – održanim nakon završnog događaja u Sarajevu (7-10. maj). U ovom periodu održani su sledeći regionalni susreti:

- 1. Feministički diskusioni kružok - O feminizmu nekad i sada: od 1. do 3. aprila 2016.** u hotelu SIND, Kotor u organizaciji Centra za mirovno i žensko obrazovanje, Anima; Kotor i Žena u crnom, Beograd održan je feministički diskusioni kružok. U radu kružoka učestvovalo je **26** žena: 10 iz Srbije i 16 iz Crne Gore. Na ovom kružoku učestvovala su svedokinje na Ženskom sudu iz Srbije i Crne Gore, kao i aktivistkinje „Anime“ i Mreže ŽUC- a iz Srbije.

Program se sastojao od sledećih celina:

- **Vještine nenasilne komunikacije** – radionica koju je facilitirala *Ljupka Kovačević*
- **»Sifražetkinje«** - američki film iz 2015. u režiji Sare Gavron i diskusija nakon filma.
- **O feminističkom aktivizmu u SFRJ** - predavanje *Ervine Dabižinović*
- **'Drug-ca' o prvom feminističkom skupu u Istočnoj Evropi, 1978.** – snimak emisije o prvom feminističkom skupu u Istočnoj Evropi (1978). Nakon ovog dokumentarnog filma vođena je diskusija o: današnjem položaju žena, posebno u ruralnim područjima; o jazu između akademkinja i aktivistkinja, ali i o njihovoj saradnji, o važnosti obrazovanja, posebno u okolnostima sadašnje devalvaciji obrazovanja; o izazovima solidarnosti među ženama; o volonterskom radu nekada i sada, itd.
- **Šta je feminizam danas? Kuda ide feminizam ovdje i u svijetu?** – uvodničarke *Paula Petričević* i *Stasha Zajović* su se osvrnule na kompleksnu situaciju u kojoj se nalazi današnji feministički pokret u svijetu, a posebno na prepreke i izazove (NVO-izacija, gender mainstreaming/politike rodne ravnopravnosti, neoliberalna ekonomska globalizacija, jačanje konzervativnih i fundamentalističkih tendencija, itd.)
- **»Obrani berači«** – (47 minuta) dokumentarni film autorke Milice Lupšor iz Zrenjanina o teškom položaju sezonskih poljoprivrednih radnica u Vojvodini, nemilosrdnoj eksploataciji, strahu i siromaštvu žena, ali i borbi za ženska radna prava.

- **“Kuda ide feminizam ovdje i sada ?”** – *uvodničarka Paula Petričević* je o fragmentaciji feminističkog pokreta, o svođenju feminizma na politike rodne ravnopravnosti, o pretnjama feminističkom pokretu u vidu institucionalizacije feminizma i feminističke politike kroz državni aparat, akademsku zajednicu, ali i kroz nevladin sektor, itd.
- **O nedavnim presudama Haškog tribunala** - o tome kako presude Haškog suda marta 2016. godine (R. Karadžiću i V. Šešelju) utiču na naš rad i našu borbu protiv nekažnjivosti ratnih zločina. Sve učesnice su izjavile da su ih presude uznemirile, razočarale i ostavile sumnju u mogućnost pravde i pravednosti na međunarodnom nivou; sve učesnice su iskazale zabrinutost jer smatraju da će ove presude dovesti da porasta nacionalističkih tenzija; učesnice su iskazale pojačanu motivaciju da se angažuju u ovoj situaciji (zajedničke akcije, češći susreti i zajedničko promišljanje).
- **Evaluacija (Šta sam dobila na ovom susretu?)** je pokazala da su učesnice dobile ohrabrenje za dalji zajednički rad, nove prijateljice, nova znanja, ali i veliku uznemirenost pa i strah zbog situacije u cijeloj regiji.

1. **Banja Koviljača (Srbija), 27, 28. i 29. maj**

Na ovom sastanku učestvovala su **32** žene iz 19 gradova. Susret su organizovale Žene u crnom iz Beograda u saradnji sa: Anima, Kotor, Fondacija CURE iz Sarajeva i Centar za žene žrtve rata, Zagreb. Na ovom susretu učestvovala su sledeće svedokinje:

Bosna i Hercegovina: Edina Karić, Nura Mustafić, Refija Hadžibulić, Šehida Abdurahmanović, Reiha Avdić, Zumra Šehomerović, Kadefa Rizvanović, Suvada Selimović i Šaha Hrustić

Crna Gora: Anka Vukićević, Roksanda Peković, Zagorka Matović i Sabina Talović

Hrvatska: Jovanka Carević, Ljubica Đukić-Anđelković, Marica Šeatović

Slovenija: Mirjana Učakar

Srbija: Binasa Džigal, Marija Kovačev, Mirjana Mijailović, Nadežda Kostić i Lidija Radičević

Organizatorke: Ljupka Kovačević (Anima, Kotor), Ljiljana Radovanović, Violeta Đikanović, Staša Zajović i Zorica Trifunović (Žene u crnom, Beograd), Nela Pamuković (Centar za žene žrtve rata, Zagreb) i Jadranka Miličević (Fondacija CURE, Sarajevo) i

Mira Vilušić (feministička terapeutkinja ŽS, Tuzla). Pored toga, učestvovala su i gošće: Rada Žarković (Sarajevo, aktivistkinja ŽUC-a) i Marta Druri (fondacija Heart and Hand Fund, SAD).

Iz programa izdvajamo sledeće segmente:

Petak, 27. maj

Feministička etika brige – u prvoj sesiji koju je vodila *Ljupka Kovačević* učesnice su razmenile svoja lična, porodična iskustva, ali i aktivistička; zajedničke niti koja povezuje svedokinje ŽS su:

- *osećaj pripadnosti zajednici ŽS („Vi ste mi vi kao porodica...“);*
- *siguran prostor za razmenu („Volim kada sam sa vama jer mi dijelimo ono što nam se dešava“);*
- *uzajamna podrška, neophodnost zajedničkog rada („Nećemo stati, moramo nastaviti dalje...“);*
- *ženska solidarnost („I dalje struji ženska solidarnost, naša želja i volja da budemo jedna drugoj podrška se prepoznaje...“), itd.*

Moj simbol – dinamička vežba u kojoj su žene razgovarale o simbolima koje su donele donele (značenju, emotivnoj vrednosti, asocijacijama...).

Žene su donele simbole vezane za ratne traume, koji svedoče o ličnoj hrabroj borbi za prevazilaženje trauma, obnovi srušenih kuća, stvaranju novog doma za decu; neke žene su oživljavale sećanja na period mira kao izvoru snage da nastave; druge su donele predmete od dragih osoba, uglavnom prijateljica kao simbolu snažnog emotivnog prisustva i pored fizičkog odsustva; bilo je i simbola aktivističkog otpora – ženskog mirovnog aktivizma kao nadahnuću za dalju borbu...

O aktivnostima u vezi sa procesom Ženskog suda prethodnom periodu (od decembra 2016 do sada) izvestile su: *Staća Zajović, Ljupka Kovačević, Nela Pamuković, Jadranka Miličević.*

Projekcija radne verzije dokumentarnog filma o završnom događaju u Sarajevu, maj 2015.

Profesionalna umetnička ekipa je uvažavajući mišljenja i sugestije svedokinja, uradila montažu radne verzije u trajanju oko 50 minuta. Na ovom susretu svedokinje su ocenile da je *“film je veoma dobro urađen, jer: izražava emocije svedokinja, njihov bol, ali i snagu”* I takođe ocenile da film ima *“visok profesionalni nivo”* i predstavlja *važan doprinos tranzicionoj pravdi* i razumevanju konteksta svedočenja”. Svedokinje su iznele još neke sugestije, koje će biti uvažene pri izradi definitivne verzije ovog dokumentarnog filma predviđenog za septembar 2016.

Subota, 28. maj

Feministička etika odgovornosti: O nastavku procesa Ženskog suda: problemi, teškoće, izazovi u nastavku procesa...

Na ovoj sesiji razgovarano je o: **pravnoj zaštiti svedočenja** (dokumenti o Saglasnosti/Suglasnosti za audio i video zapise svedočenja, arhiva ŽS, objavljivanje svedočenja, korišćenje materijala/svedočenja za feministička istraživanja...). Tokom dugotrajnog rada sa svedokinjama, kako na regionalnim susretima tako i na sastancima na nacionalnom nivou (autorizacija tekstova svedočenja, redakcija teksta, itd.) 34 žene koje su svedočile u Sarajevu (od ukupno 36 svedokinja) su potpisale navedene dokumente. Celokupni rad se odvijao u skladu sa feminističkim kodeksom ŽS, ali je ipak, se jedna članica Međunarodnog sudskog veća uputile par pitanja koja su razjašnjena na ovom sastanku.

O pravnim postupcima koji vode svedokinje: prekršajni i krivični postupci, suđenja za ratne zločine pred nacionalnim sudovima, žalbeni postupci pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strazburu, itd. Kod nekih svedokinja pravni postupci se odnose na elemente svedočenja pred ŽS (ratni zločin silovanja, prisilni nestanci, ubistva...), kršenja radnih prava; imovinski sporovi, itd. Neke svedokinje su pokrenule sudske postupke ili su protiv njih pokrenuti postupci, koji nisu direktno povezana sa svedočenjima na ŽS. Na ovoj sesiji, kao i kasnije tokom susreta, dogovarane su konkretne mere *psihološke i pravne podrška* svedokinjama koje vode razne pravne postupke.

Finansijski problemi: bilo je reči o nedostatku sredstava za nastavak procesa, o projektnim aplikacijama, o odbijanju projekata, a posebno o politici međunarodne

pomoći (viktimističko-paternalističkom pristupu, smanjeno interesovanje 'donatora' kako za prostor bivše Jugoslavije, tako i za aktivnosti u vezi sa suočavanjem s prošlošću generalno, itd.).

Marta Druri – Strastvena aktivistkinja, solidarna drugarica, koordinatorka feminističke fondacije *Hand and Heart* (Ruka i srce), učestvovala je na našem susretu i govorila je

o svom antiratnom angažmanu, o svom iskustvu majke, o feminističkom aktivizmu.

Marta Druri se osvrnula i na kampanju za naredne predsedničke izbore u SAD-u, na brutalnu ksenofobičnu, populističku kampanju D. Trampa; na mizoginiju, rasizam, ksenofobiju.

Feministička etika odgovornosti - zajedničko promišljanje o aktuelnoj političkoj situaciji u regiji – subota popodne

O uticaju nedavnih presuda u Haškom tribunalu (Radovanu Karadžiću, osuđenom na 40 godina zatvora i Vojislavu Šešelju, oslobođenom optužbi), učesnice su kazale da su presude dovele do brojnih negativnih posledica:

- **Jačanje nacionalizma u celoj regiji:** („Posle presuda ljudi iz mog okruženja koji se nisu izjašnjavali kao nacionalisti, sada se izjašnjavaju glasno, sramota je ne biti nacionalista...“; „To na moju sredinu (Vojvodinu) utiče na bujanje nacionalizma i fašizma na svim stranama“; „Gore je nego devedesetih godina. Svuda buja nacionalizam...“; „Posle ovih presuda mene je strah. Patriotizam ne znači koliko voliš svoje nego koliko mrziš druge“).
- **Slavljenje zločinaca heroja, i na nivou države i društva, posebno među mladima:** („Oni postaju narodni heroji pa omladinci na utakmice i koncerte nose majice sa njihovim licima. Na svakoj utakmici se čuje „nož, žica, Srebrenica“ umjesto da se uživa u sportu. Oživjelo je sve ono što je ružno i to je zabrinjavajuće“); „Slave se ratni zločinci i to u svim bivšim republikama. I za društvo i za državu zločinci su idoli“).
- **Potpuno nepoverenje u institucionalnu pravdu – i na međunarodnom i na nacionalnom nivou:** („Sve sudije i svi sudovi ne zadovoljavaju pravdu nego pravo. Najveća kazna je na ovom svjetu žrtvama čekati pravdu. Moja je želja da se zadovolji pravda a ne pravo“; „Sudovi nagrađuju zločince i ponižavaju žrtve“; „Ja se na ježim na sve sudove, bilo nacionalne ili međunarodne. Ja sam prošla sve sudove, oni su nepravedni i zastrašujući“).

- **Duboko razočaranje u Haški tribunal:** („Međunarodni sud u Hagu je jedne farsa, saučesnik u zločinu“; „Haški sud je jedan politički sud jer nije postigao ono za šta je osnovan. Umesto da osudi zločince, on je doveo do toga da su žrtve osuđene, a da su zločinci nagrađeni“; „Niti vjerujem međunarodnoj zajednici niti sam vjerovala da će preko Haškog suda doći do pravde“; „Ja sam bila bila vatrena podržavateljka Haškog tribunala, od početka osnivanja. Za mene je sad taj sud veliko razočaranje“);
- **Ozlojeđenost jer R. Karadžić nije osuđen za genocid ne samo u Srebrenici nego u još sedam opština u BiH:** („Žao mi je i što nije osuđen za genocid u drugim opštinama. Niko nije osuđen za Zvornik“).
- **Mir nije povezan za pravdom i kažnjivošću:** („Taj bezdušni svijet takvim presudama želi da napravi 'mir'. Kad bi zločinci bili adekvatno osuđeni, brže bi i bolje došlo do suživota i pomirenja na ovim prostorima“), itd.

U drugom delu razgovora bilo je reči i o drugim aspektima krize: jačanju nacionalističkih snaga, progonu antifašista/kinja, ekonomskoj bedi, sprezi kriminala i političkih elita. Učesnice su svedočile o:

- *atmosferi straha i panike nakon poslednjih izbora u Srbiji (april 2016.)*
- *o jačanju katoličkog fundamentalizma, ultranacionalističkih snaga u Hrvatskoj, ali i u celoj Evropi;*
- *etničkim i političkim tenzijama u Crnoj Gori u kontekstu pristupanja Nato-u;*
- *produbljivanju etničkih, ekonomskih tenzija u celoj Bosni i Hercegovini, kao i na opasnosti od rasta islamističkih tendencija, itd.*

Nedelja, 29. maj

U sesiji o aktivnostima u narednom periodu dogovoreni su razni vidovi podrške u okviru u okviru feministička etika brige i odgovornosti ŽS: podrška na suđenjima za ratne zločine; psihološka podrška svedokinjama na ŽS (individualna i grupna); regionalni susret svedokinja na ŽS (predlog tema); zajedničke aktivnosti na polju suočavanja s prošlošću; ulične akcije – obeležavanje godišnjice zločina i važnih međunarodnih datuma; nastavak rada na dokumentarnom filmu o ŽS i knjizi Ženska knjiga svedočenja; promocija doku-filma o događaju u Sarajevu; učešće svedokinja u aktivnostima Žena u crnom, itd.

Tokom završne sesije, učesnice su iskazale emotivni, moralni, politički značaj regionalnih susreta (solidarnost, poverenje, prijateljstvo, zajedničko učenje, političko sazrevanje...).

II Promocije Ženskog suda – feministički pristup pravdi

Novi Sad, 5. mart 2016. - Javna prezentacija **Ženskog suda** održana je na Univerzitetu u Novom Sadu – ACIMSI Centar za rodne studije, Novi Sad, u prisustvu dvadesetak osoba (**20**), uglavnom studentkinja rodnih studija, novinara Nezavisnog udruženja novinara Vojvodina i par aktivistkinja.

Nakon kratkog uvodnog dela i predstavljanja (Svenka Savić, prof. emerita Univerzitet, Novi Sad i Staša Zajović, Žene u crnom, Beograd), govorile su svedokinje na Ženskom sudu održanom maja 2015. godine u Sarajevu.

I deo: Svedokinje govore o svom iskustvu svedočenja na Ženskom sudu u Sarajevu
(O čemu sam svedočila?)

Suvada Selimović, Đulići, Bosna i Hercegovina svedočila je na ŽS o masakru civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti 1992. godine.

Nadežda Kostić, **Kruševac** svedočila je na ŽS o prisilnoj mobilizaciji muškaraca za rat na Kosovu 1999. godine, a tokom vojne intervencije Nato-a.

Vesna Đorđević, **Zrenjanin** je svedočila o brutalnom kršenju radnih prava žena.

II deo: O značaju svedočenja na ŽS, iskustva svedokinja se mogu rezimirati na sledeći način:

- *zajednički prostor borbe za pravdu žena žrtava rata i svih drugih nepravdi;*
- *moćnost da žene govore istinu o onome što se desilo a na osnovu svog iskustva a ne preko falsifikovanih informacija medija i političara;*
- *povezanost, zajedništvo i uzajamna podrška svedokinja izvan i iznad državnih granica i nacionalne pripadnosti;*

- *izgradnja etike odgovornosti svedokinja putem razotkrivanja manipulacija političkih elita;*
- *kolektivno iskustvo otpora žena prisilnoj mobilizaciji i to preko ličnog iskustva, mogućnost da sazna istinu o otporu prisilnoj mobilizaciji tokom rata u Srbiji, jer zbog 'medijskog mraka' čak ni to nije bilo moguće,*
- *informacije o posledicama ratnog nasilja, pre svega zločina prisilne mobilizacije, na zdravlje srodnica mobilisanih,*
- *stvaranje prostora za ženske akcije kršenja radnih prava, itd.*

III deo – Pitanja i komentari publike su se ticala: sadašnjim etničkim odnosima u BiH, ravnodušnosti i ćutanja među studentskom populacijom o onome što se dešavalo 90-ih godina, itd.

Projekcije dokumentarnih filmova o završnom događaju – Ženski sud u Sarajevu (maj 2015.)

Feministički pristup pravdi – autor Noah Pintarić, trajanje 09.40 minut

Ženski sud, Sarajevo – autorka Berina Džamailović, trajanje 5.26 minuta

Tanja Đurić Kuzmanović, prof. dr Univerzitet u Novom Sadu je govorila o svom iskustvu saradnice na ŽS po pitanju socio-ekonomskog nasilja, a pre svega o oblicima ekonomskog nasilja nad ženama u ratnom i poratnom periodu, o brutalnom kršenju radnih prava žena u procesu pljačkaške privatizacije, ali i o otporu žena.

Svenka Savić je govorila o zajedničkom pređenom putu prožimanja i povezivanja feminističkog aktivizma i teorije, o značaju ŽS za akademsku zajednicu.

Na kraju je bilo reči o budućim planovima Ženskog suda.

20. maj, Njujork - na Njujorškom Univerzitetu (New York University) Indira Kajošević-Škorić (90-ih godina je bila aktivistkinja Žena u crnom iz Beograda) je imala izlaganje o Ženskom sudu i rodnoj pravdi na Zapadnom Balkanu. Ovoj sesiji je prisustvovao

velik broj uglednih feministkinja, naučnica i aktivistkinja (Ann Snitow, Nanette Funk, Sonia Robbins, Pamela Spees), i kolege i kolegice sa NYU.

28. maj, Udine (Italia) – Žene u crnom Italije su organizovale javnu prezentaciju Ženskog suda u bivšoj Jugoslaviji, na kojoj su govorile učesnice događaja u Sarajevu (maj 2015.): Marianita D'Ambrogio (ŽUC Padova) i Melita Richter, istraživačica na Univerzitetu iz Trsta. Razgovor je moderirala Annalisa Comuzzi, aktivistkinja Žena u crnom iz Udina.

Ovom prilikom takođe je najavljeno objavljivanje prevoda knjige o "Ženski sud-o procesu organizovanja" na italijanski jezik. Knjigu su maja 2015. godine izdale Žene u crnom i ženske studije iz Beograda, na srpskom i engleskom jeziku (*Women's Court: About The Process*).

II Radni sastanci sa svedokinjama na nacionalnom nivou

Zagreb, 17. januar – Sastanak je održan u *Centru za žene žrtve rata*, a u organizaciji Centar za žene žrtve rata – Rosa, Zagreb i Žena u crnom, Beograd.

Sastanku su prisustvovala sledeće svedokinje:

Marica Šeatović, Novska

Jovanka Carević, Zagreb

Ljubica Anđelković, Novigrad

Mirjana Učakar, Ptuj, Slovenija

i organizatorke: Nela Pamuković i Staša Zajović

I deo: Rad na tekstovima svedočenja – svedokinje su, uz podršku organizatorki, pregledale tekstove svojih svedočenja, unosile određene izmene (tj. neznatna skraćivanja, tamo gde se fakti ponavljaju...), komentarisale fusnote koje je unela radna grupa ŽUC-a, nakon čega su autorizavale tekst svedočenja. Nakon ove faze, radna grupa je unela sve izmene i pristupila redakciji tekstova svedočenja. Ovaj

postupak se odvija u skladu sa horizontalnim i demokratskim karakterom celokupnog procesa organizovanja ŽS.

II deo: Zajedničko promišljanje aktuelne društvene i političke situacije, dogovori o aktivnostima u narednom periodu.

III Zajednički radni konsultativni sastanci – u ovom periodu održavani su operativni radni sastanci organizacija, ekspertkinja, aktivistkinja koje učestvuju u nastavku procesa ŽS:

- **Zagreb, 16. januar** - Radni sastanak na kome su učestvovala Staša Zajović i Nadežda Čačinović filozofkinja o *Ženskoj knjizi svedočenja* i Nadežda Č. je prihvatila da piše recenziju za knjigu o ŽS.
- **Zagreb, 19. i 24. januar** - Radni sastanci na kojima su učestvovala Rada Borić, Staša Zajović, Nela Pamuković, Marijana Senjak, Milica Miladinović, Jovanka Carević; na ovim sastancima je razgovarano o podršci svedokinjama, Međunarodnom sudskom veću, finansijskim problemima, zajedničkim aktivnostima.

IV Radni sastanci Žena u crnom: Kao nositeljke programskih aktivnosti u nastavku procesa ŽS, održavale su radne sastanke (izveštajne aktivnosti, priprema publikacija, dokumentacije i arhive ŽS, priprema regionalnih susreta svedokinja, priprema Ženske knjige svedočenja, koordinacija radne grupe za izradu dokumentarnog filma o ŽS, itd.

V Video aktivizam

Video aktivizam koji podrazumeva realizaciju video materijala u vezi sa feminističkim pristupom pravdi; obuhvata i prevod i titlovanje dokumentarnih filmova o iskustvima nenasilnih pokreta protiv nekažnjivosti zločina, neoliberalne ekonomske globalizacije, itd.

U ovom izveštajnom periodu urađeni su sledeći dokumentarni filmovi:

- **Produkcija individualnih svedočenja:** obuhvata **30** pojedinačnih svedočenja na Ženskom sudu u Sarajevu, maj 2015 u trajanju 12 časova i 15 minuta.

- **Rad na dokumentarnom filmu Ženski sud – u ovom periodu održano je 10 radnih sastanaka u Beogradu, u prostorijama ŽUC-a (dosnimavanje materijala, zajedničko gledanje, oblikovanje, izrade radne verzije filma, itd.).**

VI Ženska knjiga svedočenja: rad na knjizi u koordinaciji Žena u crnom obuhvata sledeće

segmente:

- *Redakcija svedočenja:* svedočenja za koje su svedokinje dale saglasnost su pregledana, unete su izmene, fusnote su pregledane od strane saradnice Ženskog suda Maše Malešević, u narednom periodu sledi
- *Dokumenti sa Ženskog suda:* odluke i preporuke Međunarodnog sudskog veća su sređene.
- *Tekstovi saradnica ŽS:* pregledani, sledi prevod na engleski.
- *Ostali elementi:* analiza nastavka procesa je u toku rada, tekst o radu feminističkog terapijskog tima ŽS je u fazi izrade, itd.

VII Učešće svedokinja i organizatorke ŽS u aktivnostima Žena u crnom (ulične akcije, posećivanje mesta zločina, obrazovni programi...)

1. **Sastanak Mreže ŽUC-a: 5, 6. i 7. februar:** pored svedokinja iz Srbije, učestvovala su svedokinje iz Hrvatske (Milica Miladinović, Marica Šeatović), iz Bosne i Hercegovine (Kadefa Rizvanović, Reiha Avdić, Suvada Selimović, Šaha Hrustić), iz Slovenije (Mirjana Učakar), kao i organizatorke ŽS (Violca Krasniqi, Kosovo, Nela Pamuković, Zagreb).

2. Ženski mirovni susreti

- *Vrnjačka banja, 18, 19. i 20. mart:* Milica Miladinović i Jovanka Carević iz Hrvatske) i, naravno svedokinje iz Srbije;
- *Pašina česma, kod Leskovca, 15, 16. i 17. april:* Jasminka Bogdanovska i Marionka Atanasovka i Savka Todorovska iz Makedonije.

- *Bečej, 13, 14. i 15. maj:* Kadefa Rizvanović, Edina Karić, Jadranka Milićević iz BiH, kao svedokinje iz Vojvodine.
- *Prizren (Kosovo) 24, 25. i 26. juna:* učestvovala svedokinje na ŽS sa Kosova, kao i svedokinja Marijonka Anastasovska iz Velesa, Makedonija.

3. Žene zajedno grade mir – podrška ŽUC-a

- *Đulići, 19. februar* - (Suvada Selimović, Šaha Hrustić, Reiha Avdić, Šehida Abdurahmanović)
- *Đulići, 2. maja* - (Suvada Selimović, Šaha Hrustić, Reiha Avdić, Šehida Abdurahmanović, svedokinje na ŽS iz BiH).

4. Ulične akcije

- ***Beograd, 8. februar*** – protest protiv rehabilitacije Nedića (Marica Šeatović, Milica Miladinović, Nela Pamuković).
- ***Beograd, 21. mart*** – “**Hoćemo otvorene granice, nećemo Evropu tvrđavu**”, povodom Međunarodnog dana borbe protiv rasizma, Žene u crnom su organizovale mirovnu akciju, u Knez Mihailovoj ulici, koja je bila posvećena izbeglicama sa Bliskog istoka (Milica Miladinović, Jovanka Carević, Nela Pamuković).
- ***Kruševac, 16. maj*** – učešće svedokinje i aktivistkinje iz Kruševca na mirovnoj akciji “Pamtimo hrabri otpor žena”
- ***Leskovac, 24. maj*** – učešće svedokinja iz Leskovca i Kruševca na feminističko-antimilitarističkom maršu ‘Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje’
- ***Beograd, Kruševac, Leskovac, 18. maj*** – učešće svedokinja na ŽS u feminističkoj akciji protiv femicida.
- ***Beograd, 10. jul*** – ‘Nikada nećemo zaboraviti genocide u Srebrenici’.

5. Posećivanje mesta zločina

- ***8. februar*** – Vranić (Marica Š., Milica M., Nela P.), a ostali podaci već navedeni u rubrici ‘Ulične akcije’

- **11. april – Srebrenica, Bajramovići**, a ostali podaci već navedeni u rubrici (Ženska solidarnost za kažnjivost ratnih zločina)
- **11. jul, Potočari/Srebrenica** – svedokinje na ŽS iz Srbije su zajedno sa ostalim aktivistkinjama Mreže ŽUC-a Srbije prisustvovala obeležavanju 21 godišnjice genocida u Srebrenici.

VIII Izdavaštvo

U ovom izveštajnom periodu priredile smo sledeće izdavačke jedinice:

- *Transkript sa regionalnog susreta svedokinja u Vrdniku - 16 stranica.*
- *Transkript sa feminističkog diskusionog kružoka O feminističkom pokretu nekada i sada - 12 stranica.*
- *Transkript sa promocije Ženskog suda u Novom Sadu – 7 stranica.*
- *Izveštaj o aktivnostima u okviru nastavka procesa ŽS na engleskom (od maja 2015. do februara 2016., 16 stranica)*
- *Regionalni susret svedokinja Ženskog suda, Banja Koviljača, maj 2016. – izveštaj (35 stranica).*

IX Javno predstavljanje Ženskog suda – feministički pristup pravdi

Beograd, 7. oktobar, Centar za kulturnu dekontaminaciju – U okviru 25 godišnjice rada Žena u crnom, Beograd, organizovana je promocija dokumentarnog filma **‘Ženski sud – feministički pristup pravdi’** (52 minuta) u režiji Filipa Markovinovića, produkciji Žena u crnom (2016.) o Ženskom sudu/ŽS održanom u Sarajevu (7.-10. maja 2015.). Nakon projekcije usledio je razgovor u kojem su učestvovala svedokinje na ŽS:

Spisak svedokinja...

Saradnice ŽS – Tanja Đurić Kuzmanović, Novi Sad, Maša Malešević, Beograd

Članice Organizacionog odbora Ženskog suda:

Bosna i Hercegovina (Jadranka Miličević)

Crna Gora (Ljupka Kovačević)

Hrvatska (Nela Pamuković)

Srbij (Daša Duhaček, Staša Zajović)

Učestvovala su takođe i aktivistkinje iz cele regije, a ovom događaju prisustvovalo je stotinjak ljudi.

Razgovor su moderirale: Daša Duhaček, Beograd i Ljupka Kovačević, Kotor, Crna Gora

Ljubljana/Slovenija 16. oktobar 2016.

Javno predstavljanje Ženskog suda – feministički pristup pravdi održano je u Socijalnom centru 'Rog'. Prikazan je dokumentarni film „Ženski sud – feministički pristup pravdi“ (52 min.) a nakon toga je usledio razgovor u kojem su učestvovala su svedokinje na ŽS: Mirjana Učakar (Slovenija), Milica Miladinović, Marica Šeatović i Jovanka Carević iz Hrvatske, organizatorke ŽS iz Hrvatske (Nela Pamuković i Marijana Senjak), iz Srbije (Staša Zajović). Ovom događaju prisustvovalo je oko pedeset (50) osoba.

Pljevlja, Crna Gora, 22. oktobar 2016.

Javno predstavljanje Ženskog suda – feministički pristup pravdi održano je u NVO „Bonafide“. Prikazan je dokumentarni film „Ženski sud – feministički pristup pravdi“ (52 min.) a nakon toga je usledio razgovor u kojem su učestvovala su svedokinje na ŽS:

Sabina Talović, Pljevlja i Bonasa Džigal, Priboj, Srbija, organizatorke i aktivistkinje Žena u crnom iz Beograda: Senka Knežević, Staša Zajović i Violeta Đikanović, aktivistkinje iz Pljevalja, Bijelog Polja. Ovom događaju prisustvovalo je (25) broj osoba.

Žene u crnom, oktobar 2016.